

Отже, механізм держави є складною багаторівневою системою, що забезпечує практичну реалізацію функцій держави та функціонування публічної влади. Його структура охоплює державний апарат, органи місцевого самоврядування, державні установи й організації та інші елементи, взаємодія яких спрямована на забезпечення стабільності державного управління. Сучасний розвиток механізму держави характеризується процесами цифровізації, децентралізації та вдосконалення взаємодії між державою і суспільством.

Список використаних джерел

1. Пильгун Н. В., Бурбеца В. В. Поняття «механізм держави» в сучасній юридичній думці. *Юридичний вісник*. 2017. № 2 (43). С. 46–51.
2. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права : підруч. Вид. 6-те, допов. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.
3. Загальна теорія права. Нормативний курс : підруч. для студ.-юристів / В. В. Костицький та ін. / За ред. С. В. Бобровник. 2-ге вид., стереот. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 596 с.
4. Сучасні інститути держави і права: актуальні питання теорії та практики : монографія / За заг. ред. Ю. Л. Бошицького. Львів : Сполом, 2015. 440 с.

Поліщук Ангеліна Миколаївна,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
старший викладач кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Іванчук Наталія Віталіївна

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У «РУСЬКІЙ ПРАВДІ»: ПРАВОВИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТИ

Руська правда – це найдавніша пам’ятка права Київської Русі, яка стала основним джерелом правового регулювання суспільних відносин у XI–XII століттях. Вона відіграла важливу роль у становленні державності, судочинства та кримінального права на українських землях. «Руська правда» виникла за правління князя

Ярослава Мудрого та його нащадків і відобразила процес переходу від звичаєвого права до писаного законодавства.

Документ складався поступово та мав декілька редакцій: коротку, розширену та скорочену. Найдавнішою частиною була «Правда Ярослава», яка містила основні норми кримінального та процесуального права. Пізніше її доповнили «Правда Ярославичів» та інші князівські статuti. Норми «Руської правди» регулювали питання власності, судового процесу, відповідальності за злочини та систему покарань.

У період Київської Русі ще не існувало сучасного поняття злочину. У «Руській правді» правопорушення називали «обидою», тобто завданням шкоди людині, її честі чи майну. Кримінальне право мало переважно приватноправовий характер, оскільки головною метою було не покарання від імені держави, а відшкодування шкоди потерпілому та примирення сторін.

Система покарань у «Руській правді» була порівняно гуманною. Основним видом покарання були грошові штрафи. Це свідчило про прагнення державної влади обмежити кровну помсту та замінити її правовими методами вирішення конфліктів. Одним із найпоширеніших покарань була віра – штраф за вбивство вільної людини, який сплачувався князю. Розмір штрафу залежав від соціального становища потерпілого. За вбивство представників князівської влади передбачалися значно більші штрафи.

Крім віри, застосовувалося головництво – грошова компенсація родичам убитого. Такий вид покарання мав на меті відшкодувати збитки сім'ї потерпілого та запобігти помсті. За менші тяжкі злочини передбачалися продажі – штрафи за крадіжку, побої, образу честі чи пошкодження майна.

Найсуворішим покаранням було «потік і розграбування», яке застосовувалося за тяжкі злочини: розбій, підпал або конокрадство. Воно передбачало вигнання злочинця з громади, конфіскацію майна та втрату правового захисту. Таке покарання мало каральний і залякувальний характер.

Важливою рисою «Руської правди» була поступова ліквідація кровної помсти. Якщо раніше родичі потерпілого могли самостійно помститися злочинцю, то з розвитком князівської влади це право обмежувалося. Держава поступово перебирала на себе функцію здійснення правосуддя та контролю за виконанням покарань.

Норми «Руської правди» відображали соціальну нерівність тогочасного суспільства. Закон по-різному захищав князів, бояр, дружинників, смердів, закупів і холопів. Покарання залежало не

лише від тяжкості злочину, а й від соціального статусу потерпілого та злочинця.

Отже, «Руська правда» стала важливим джерелом кримінального права Київської Русі та основою розвитку правової системи на українських землях. Вона закріпила систему покарань, засновану переважно на матеріальному відшкодуванні шкоди, сприяла обмеженню кровної помсти та розвитку державного судочинства. Її норми мали великий вплив на подальший розвиток права у Східній Європі та є важливим історико-правовим джерелом сьогодні.

Список використаних джерел

1. Руська правда // Пам'ятки історії українського права. – К.: Видавництво історико-правових джерел.
2. Історія держави і права України: Підручник / За ред. В. Д. Гончаренка. – К.: Право, 2019.
3. Хрестоматія з історії держави і права України / Упоряд. А. Й. Рогожин. – К.: Юрінком Інтер, 2018.
4. Скаун О. Ф. Теорія держави і права. – Харків: Консум, 2020.
5. Історія держави і права України: Навчальний посібник / За ред. В. М. Корецького. – К.: Юрінком Інтер, 2017.

Приходько Юрій Юрійович,
здобувач вищої освіти
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
завідувач кафедри теорії, історії
та філософії права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент
Кривицький Юрій Віталійович

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах дії правового режиму воєнного стану, який було запроваджено 24 лютого 2022 р. внаслідок широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України, зумовило трансформацію організаційно-правових засад функціонування всієї